

КЗ «Красносілківське НВО» Красносілківська загальноосвітня школа I-III ступенів

Звичаї і традиції в житті українців.

Родинне свято

Класний керівник Захаренко

Н.С

Вчитель. Добрий вечір любі друзі, дорогі гості!

Україна... Рідний край ... Золота чарівна сторона. Земля, барвінком завітчана, зіллячком закосичена. Скільки ніжних, ласкавих слів придумали люди, щоб висловити свою любов до краю, де народились. Моя Україно, ти прекрасна, але найбільше твоє багатство – народ. Народ чесний, трудолюбивий, нескорений, міцний, як граніт, співучий, дзвінкоголосий.

Наша Україна славиться великими традиційними святами та обрядами. Кожен, хто не черствіє душею, хто сповнений любові, доброти до української спадщини повертається до традицій свого народу.

Є в нашого народу чудові традиції — колядування і вечорниці. Віддаючи шану минулому,

беручи все найкраще у наше сьогодення, ми на вечорницях відроджуємо те найдорожче, що є в народі — його пісню, мову, історію.

Пора вечорниць — це довгі вечори глибокої осені й зими коли завершувалися роботи. : Сьогодні, 13 грудня відзначається свято апостола Андрія. З давніх-давен наш український народ організовував у цей день вечорниці. Колись вечорниці були дуже поширені. На них молодь ближче знайомилася, окремі риси пізнавали і там собі пару вибирали. Було так заведено, що кожне село і, навіть вулиця мала „свою" хату для вечорниць. Молодь платила господині борошном, печеним хлібом, полотном...

Андріївські вечорниці - це веселе і колоритне дійство, жарти і сміх, який охоплює не тільки молодь, а й усіх. Збитки - жарти, пустощі, здебільшого хлопців, які дозволялись тільки в Андріївську ніч. Свято Андрія, дівчата дуже чекали, бо про свою долю в Святого Андрія запитати мали. Сходилися до однієї хати хлопці та дівчата ввечері 12-го грудня, щоб Святого Андрія привітати. Жартували, різні історії оповідали та в різні ігри грали, а в ніч з 12-го на 13-е грудня ворожили...

Кожен брав із собою якусь роботу. Дівчата пряли, вишивали, мотали пряжу, чесали вовну, плели кошики й майстрували різні предмети домашнього вжитку. На вечорницях співали і танцювали. А скільки тут можна було почути розповідей про чаклунів, відьом! **Давайте завітаємо до однієї з українських хат, де на нас уже чекають гостинні господиня й господар.**

Господиня. Добрий вечір, добрі люди!

Господар. Доброго вам здоров'ячка!

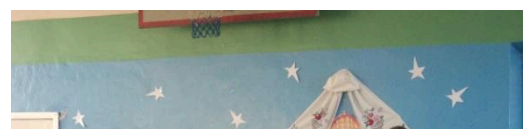
Господиня. Будьмо знайомі. Я — Одарка, господиня вечорниць.

Господар. А я господар вечорниць — Микола.

Господиня. До нас часто збирається молодь. Щиро прошу і вас завітати до нас на вечорниці.

Господар. Та поспішайте, бо час сходитися до хати. Одарко, чи чуєш, Одарко? Ти ще й досі не зварила вечері, а вже скоро дівчата почнуть сходиться.

Господиня. А ось і вони! Чуєш? Уже йдуть!

Олег: Українські вечорниці
Починаємо в цей час!
Хай веселий сміх іскриться
В серці кожного із нас!
Хай дзвінке вкраїнське слово
Пружно рветься в небеса!
Наша пісня пречудова
Хай ніколи не згаса!

Настя: Обійдіть весь світ безмежний,
І скажіть, в якій країні
Так зберігся скарб пісенний,
Як у нас на Україні!

Іра: Просим всіх на наше свято,
Превелике, пребагате,
Від зірниці до зірниці
Хай лунають вечорниці

Марина: А на наших вечорницях
Хай сумний – розвеселиться!
Співи, танці, небилиці –

Гарні будуть вечорниці

Соня: Добрий вечір вашій хаті,
Уклін господині,
Чи веселі вечорниці в нашій Україні.
Добрий вечір, господине, славна молодице.
Чули, що у цій хатині будуть вечорниці.

Ангела : Аби щастя було в хаті,
Щоб усі були багаті,
Аби було любо, мило,
Аби всі були щасливі.

Дівчата. Добрий вечір!

Господиня. Поспішайте, дівчатонька, усе
приготувати, бо вже пора вечорниці всім
нам починати.

(Входить дівчина з оберемком дров.)

Настя. Ой, дівчата! Мені аж лячно їх
перекладати.

Ангела. Не бійся, від долі нікуди не
подінешся. Починай.

Настя. Вдівець – молодець, вдівець-молодець...

Ангела. Ось бачиш, Насте, доля до тебе милостива. Дано тобі вийти заміж за
молодого парубка.

(Дівчата виконують українську народну пісню.)

Марина: Ну що дівчата, будемо ворожити? Пропоную дівчатам про свою долю
дізнатись. Колись, щоб знати, котра з Вас швидше заміж вийде, складали чоботи

до порога. Чий перший на поріг стане та і заміж швидше вийде. Ану , дівчата, спробуйте і перевірте. Роззувайтесь! (Дівчата роззуваються).

Соня: Цікаво ще знати, як буде зватися чоловік. Виходить дівчина на вулицю і питається першого зустрічного чоловіка:

— Дядьку, як вас звати?

Наші люди цьому не дивуються, бо ж кожний знає, в чому річ. Почувши питання, прохожий дає відповідь. Наприклад: «Михайлом!». Це значить, що майбутній чоловік теж буде зватися Михайлом.

Настя. Ой, дівчатка! А як я вчора ворожила! Уже коли надворі темно стало, вийшла я нібито до комори, а сама хутчій на вулицю. Стала від воріт стовпці на тину лічити. Рахую собі: «Вдівець, молодець...» Раптом чую — хтось іде назустріч. Я мерщій заховалася за кущем. Ну, думаю, раз не вдалося поворожити, за кого заміж вийду, то хоч дізнаюсь, як його звати. І тільки-но перехожий порівнявся з кущем за яким я сховалася, я як вискочу, та як заверещу: «Дядьку, як вас звати?» А дядько з переляку аж присів. А потім, побачивши, що перед ним хтось стоїть, як схопитися, як дремене! Скоріше вітру побіг і дороги не вибирав.

Іра. Т о, Насте, знак тобі такий. Не знайдеш і цього року ти собі пари. Але не хвилюйся, женихів у нас багато, а ти ще молоденька.

Соня: Давайте далі ворожити. Я знаю ще

один спосіб ворожіння — на тинові.

Підходиш до тину з зав'язаними очима і тричі промовляєш: «вдівець», «молодець»,

перебираючи прутики. На останньому, за

який взялася рукою, в'яжеш свою стрічку,

а тоді дивись — який тобі прутик попався — стрункий, кривий, чи може, сучкуватий.

(Дівчата підходять до тину, перебираючи по черзі прутики. Кожна в'яже свою стрічку.)

Вчитель: Серед найпоширеніших був ритуал слухання або гукання попід вікнами. Підходить дівчина під вікно і терпляче чекає, що скажуть у хаті. Якщо почує: «Піди-но» або «Біжи», «Принеси» чи «Подай» — радіє, бо піде заміж наступного року. Якщо ж хтось гукне на дитину: «Сядь! Щоб ти не встало!» — це погане ворожіння, ще рік сидітиме в дівках.

Господар: Дівчата, а ви пили сьогодні воду? Якщо ні, то неодмінно уві сні суджений дасть напиться.

Господиня: А мені бабуса казали, що колись ворожили на речах. Дівчина, якій ворожили, виходила за двері. Тоді дівчата брали тарілки і ставила під неї речі: хустку, склянку, ключ, квітку, ляльку, перстень. Котра витягувала хустку — буде щаслива, коли

склянку — чоловік буде п'яниця, квітку — ще дівуватиме, ляльку - то зраду від коханої людини матиме, ключ - бути тобі господинею, перстень - скоро весілля). Давайте дівчата перевіримо, кому яка доля судилася. (Проводиться ворожіння).

Настя. А моя бабуса розповідала як вони ворожили: ставили на долівку зерно, а поруч водичку і дзеркало. І випускали півня з мішка. Якщо півень накинеться на зерно, чоловік багатим буде, якщо у дзеркало зазирне, то красенем буде, ну, а якщо води нап'ється, то п'яницею буде.

Господар. Ану, дівчата, ще ворожіть.

У велику хустку дівчата кидають свої носові хустинки. Господиня з господарем підкидають хустку. Чия хустинка випаде першою, та дівка першою вийде заміж.

Господиня. Але годі, дівчата, теревені розводити. Підкинь, Мотре, дров у піч і швидше вчинимо тісто на калиту. А то прийдуть зараз хлопці, а корж не готовий. Тоді жодна дівчина наступного року заміж не вийде. Бо кому ж потрібні такі господині.

Соня. Дівчата, місіть тіста більше. Спечемо калиту і наліпимо вареників на вечерю з капустою, із грибами.

Ангела. От якби можна було з м'ясом та шкварочками!

Марина. Тобі, Анжело, аби тільки смачно поїсти, зовсім забуваєш про те, що зараз піст.

Ангела. А от і ні! Учора із самого ранку до пізнього вечора і макової росинки в роті не мала. Ото зранку як підперезалася поясом, то тільки ввечері, як лягала спати, його зняла, поклала хрестом під подушку і голосно приказала: «Живу в Києві на горах, кладу хрест у головах, із ким вінчатися, із ким заручатися, із тим і за руки держатися».

Марина. І що? Приснився жених?

Ангела. Еге ж!

Соня. хто ж він, хто?

(Ангела шепоче дівчатам на вухо. Дівчата усміхаються.)

Марина. Оце так жених! Оце так Ангела!

Олег А ще, опівночі, перед “першими півнями”, дівчата беруть горня з “вечерею”, обгортають його новим рушником і йдуть “закликати долю” до воріт.

Кожна з дівчат вилазить по черзі на ворота або виходить на перехресття, тримаючи в руках горня з кашею та борщем, і тричі гукає:

Настя. : "Доле-доле, йди до мене вечеряти!"

(кукурікає півень)

Олег : Доля обізвалася !!!Парубок прибуде статний і багатий !

Іра : "Доле-доле, йди до мене вечеряти!"

(гавкає собака)

Олег: Доля обізвалася !!! Чоловік буде вірний і не дуже страшний, трохи сварливий.

Соня: "Доле-доле, йди до мене вечеряти!"
(гиржить кінь)

Олег : Доля обізвалася !!! Чоловік трапиться роботящий, спокійний, але з характером.

Господиня. Дівчата, годі вам! Геть про роботу забули. Ось наліпимо вареників біленьких, смачненьких, та й запросимо у гості хлопців гарненьких. Щоб і вони разом із нами дружно працювали, наші вечорниці піснею стрічали.

(Дівчата співають народну пісню «Варенички».)

Сценка з кумами

Кума 1 – Вітаю тебе, кумонько! (цілуються) Як ся поживаєш?

Кума 2- Добридень тобі, як не жартуєш! Та нічого поживаю, пораюсь потихеньку!

Кума 1 – Чула я, що ти сьогодні пироги пекла, та ще й з яблуками!?

Кума 2 – Ну пекла, то й що? Тільки поїли вже - в мене ж родина велика і тебе пригостити нема чим. Та такі ж смачненькі були!

Кума 1 – Ой брешеш! Мабуть не дуже і смачні!

Кума 2 – Та хай тобі грець! Всі на селі знають що у мене що пироги, що вареники пальчики облизати можна.

Кума 1 – Та й не правда. Це мої вареники на селі – найсмачніші! Такі що за вуха від миски не відтягнеш!

Кума 2 – Ні, це мої їдять, що аж за вухами тріщать!

Кума 1 – А цур тобі!

Кума 2 – Що? Ти мені погрожувати?
(Входить третя кума)

Кума 3 – Що за галас? Кумасі, ви що показалися? Чого ото сваритесь? Що не поділили?

Кума 1 – Вона каже що у мене гидкі вареники!

Кума 2 - А вона хвалиться, що її вареники - кращі на селі!

Кума 3 – Ой не сваріться, бо вже небу жарко! Зараз скажу все по правді. Ти , кума, не ображайся, але у тебе вареники солонкуваті, а у тебе, кумонько, занадто солодкі.

Кума 1 – А найсмачніші тоді ж у кого?

Кума 3 – Як у кого? Та у мене звичайно ж! Хіба ви не знали?

Кума 2 – Он дивіться кум із шинку йде, у нього зараз і попитаємо , хто ж краща господиня.

Кум – Що це ви тут розкричалися, майже не б'єтесь ?

Кума 1 – Ану, скажи куме, нам по правді, чиї вареники найсмачніші на селі?

Кум – А дайте спочатку спробую.

(Жінки пригощають чоловіка своїми варениками у горщику)

Кума 1 – Ось мої з вишеньками.

Кума 2 – Та відійди вже. Ось мої – з сиром, пригощайся куме!

Кума 3 – Та куди там, задаваки! Спробуй, куме, Краще мої, з картопелькою.

Жінки всі разом – Ну скажи, у кого найкращі варенички?

Кум(гладить пузо, бо наївся) – У кого , у кого? У моєї дружини, Марічки! Ось у кого!

Вона галасу не здіймає і не вихваляється, вареники варить і дітей вчить їх ліпити.

А ви так можете?

Жінки всі разом – А чого ж ні! Наші дівчата теж дуже вправні!

Господиня. Усе, дівчата! Ставте коржа в піч і про горнятко з картоплею не забудьте. А потім вареники. А то вже чую, чую серцем, що до хати хлопці наближаються.

(Стукіт у двері.)

Марина. Хто там поночі ходить?

Людям спокою не дає?

Хлопець. Дівчата! Пустіть до хати погрітися!

Соня. Хто в таку пору ходить! У хаті треба сидіти та калиту їсти.

Хлопці. Правду кажете! Ото й пустіть до хати,

та почастуйте калитою.

Господиня. Дівчата, мерщій закривайте піч, бо

то погана ознака, коли на відкриту піч до хати люди заходять.

Перший хлопець. Добрий вечір, щебетушки! Ви вже тут?

Другий хлопець. А гарні які дівчата! Мов писані! Дякуємо вам, дівчатонька, що врятували нас від холодної смерті, а то геть закоцюбли б.

Іра. Як кажете?

Хлопець. Закоцюбли б, кажу. А де ж ваша коцюба?

Ангела. Наша коцюба там, де їй і належить бути, біля печі, біля тепла

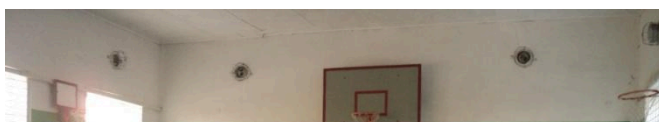
Марина. А Де ж це ви, хлопці, донині вешталися? Чи не забули, де вам у вечір святого Андрія треба бути?

Хлопець. Ні, не забули! Ми також прийшли туди, де нам і належить бути — до тепла, на ваш привітний вогник у вікні.

Вчитель: Хлопці, щоб ви не сумували на наших вечорницях, ми для вас різні ігри придумали. Давайте пограємо у гру «У мішках»! Для цього створимо дві команди по три учасники. Агов, хлопці, хто і спритніший? Котрий гурт переможе, то отримає в'язанку бубликів,

Вчитель: Ще одна гра для хлопців «Панас, хапай нас!» Хлопцю зав'язують очі і він «шукає» свою долю

Іра. Хлопці! Якщо бешкетуватимете, то закоцюбнете на вулиці!

Хлопець. У жодному разі! Ми поводитимемося чемно, гарно і нікого не зобидимо. А коцюбу просимо видати нам. Поки в печі калита спечеться, будемо визначати пана Калитинського.

(Дівчата приносять коцюбу.)

Перший хлопець. Увага! Хто має бажання бути паном Калитинським?

Другий хлопець. Я маю бажання бути паном.

Перший хлопець. Витримаєш іспит — пан, а ні — пропав. Знаєш, як дівчата тісто для пампушок замішують?

Другий хлопець. Розчиняють тісто водою, що принесуть із криниці ротом. І не дай Боже цю воду пролити!

Перший хлопець. Отак зараз і ти, набереш у рота води, виїдеш на коцюбі перед наші ясні очі, якщо втримаєш воду хоча б кілька хвилин, не засміявшись — бути тобі паном Калитинським. Зрозумів? Увага! Розступіться, люди! І-гі-гі! Дорогу! Кінь з водою повертається.

Другий хлопець *(на коцюбі)*. Пропав! Хай вам грець! Не бути мені паном.

Перший хлопець. Віддай коцюбу іншому.

(Іде другий.)

Другий хлопець. Ба! Хто до нас приїхав? І коник нівроку, худі ребра збоку! Ще й без батого, а всюди встига. Такий козарлюга потягне і плуга.

(Сідає на коцюбу дівчина.)

Другий хлопець. Панове! Наша чарівна панна хоче наворожити собі гарного жениха.

(Стають хлопці в коло, дівчина всередину, хлопці водять хоровод»)

Хлопці. Водим, водим хоровод, хто набрав водички в рот, тихо, скромно і без крику вибирає чоловіка.

Хлопець *(обраний дівчиною)*. Мене звати Олександр, хазяйський син. Багатий, маю дві курки. Одна, правда, сліпа на одне око, а друга не несеться, зате бачить добре. Маю землі видимо-невидимо. Скільки б не дивився і не придивлявся — не побачиш. А що вже худоби! І жуки, і гусінь, і мухи, а що вже комарів — світу білого не видно!

(Дівчина відштовхує жениха.)

Марина. Не хоче вона тебе, парубоче. Ти багатий, а вона хоче роботящого.

Хлопець. Анжело! Чим я тобі не жених? Може, й не зовсім гарний, та роботящий. Уже як за щось візьмуся, то й за вуха не відтягнеш. Спати можу до обіду, а що вже обідати люблю. Обідав би до самого сніданку. Вибереш мене — горя не знатимеш.

Настя. Не хоче вона такого! Хоче вона роботящого, розумного та гарного!

Хлопець. А мама кажуть, що я такий гарний, як місяць, а розумний, як п'ять писарів укупі. Мені б ще таку жінку, як я. А то візьму гіршу, люди сміятимуться. Ти не дивися, що я такий замурзаний. Ти мене вмий, причеши і можна під вінець шкандибати. А цілуватись... То я готов і зараз.

Марина : А мені сьогодні такий сон приснився!

Ніби йду я полем, а назустріч, далеко-далеко, парубок! Та такий гарний! Чорнявий! Високий! Я задивилася на нього, спотикнулась і впала...

А він підходить і руку подає...

Соня : І що?

Марина : *(сердито)* Та!.. Мати розбудила! Корову доїти! До чого це, тітко Наталко?

Господиня: А до того, що заміж ти хочеш. От що, Маринко!

Марина: Та ви все жартуєте!

Господиня. Подивіться, яка наша калита кругла, запашна, красою і теплом засяяла на всю світлицю, оселю звеселила ((Дівчата передають Калиту)

Проводиться гра «Калита». Господиня виносить рогач та коцюбу і ставить обережно навхрест, так, щоб коцюба була зверху.

Господиня: Танцюйте від порога! Хто зачепить коцюбу, чи помилиться в танці, той не отримає «коня». Дівчата співають пісню «Сидить зайчик», поступово пришвидшуючи темп): Ой на горі просо, Сидить зайчик, Він ніжками чеберяє. Як би такі ніжки мала, То я б ними чеберяла, Як той зайчик. Ой, на горі жито, Сидить зайчик. Він ніжками чеберяє. Як би такі ніжки мала, То я б ними чеберяла, Як той зайчик. Ой, на горі гречка, Сидить зайчик. Він ніжками чеберяє. Як би такі ніжки мала, То я б ними чеберяла, Як той зайчик. Хлопці по черзі перестрибують через коцюбу і рогач, а потім танцюють, довільно використовуючи знайомі рухи українського танцю

Хто виявився спритним, одержує коцюбу, сідає її. Проводиться гра «Пан Калитинський і пан Коцюбинський». (Хід гри відбувається біля калити, яку охороняє пан Калитинський)

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ: А чи хтось хоче калиту кусати?

ХЛОПЕЦЬ: Я хочу!

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ (звертається до одного з бажаючих): А ти хто?

ХЛОПЕЦЬ: Я пан Коцюбинський.

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ: А я — пан Калитинський. Куди їдеш?

ХЛОПЕЦЬ: Калиту кусати!

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ: А я буду по писку писати!

ХЛОПЕЦЬ: А я вкушу!

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ: А я впишу!

ХЛОПЕЦЬ: А я вкушу!

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ: Ну спробуй! Хлопець бере коцюбу і, мов на коні, під'їжджає до пана Калитинського, який намагається розсмішити його. Діти допомагають пану Калитинському — гуморескою, веселою піснею і кумедним інсценуванням. Якщо пан Коцюбинський за всю гру не посміхнеться, він має право підстрибнути і вкусити

калиту. Та вартовий пильнує і вчасно смикає за стрічку. Калита підлітає вгору, а пан Коцюбинський повертається з намальованими вусами. Гра повторюється. Варіант гри. ω Може встановлюватися заборона на певні рухи (стрибати, присідати, торкатися носа). Господиня разом з паном Калитинським намагаються примусити того, хто хоче калиту вкусити, зробити цей рух. Переможцям дозволяється підстрибнути і вкусити калиту. Наприклад, заборонений рух – присідання, діалог може бути такий: — Куди їдеш? — Їду, їду калиту кусати. — Звідки ти? — З Калити. — Чого хочеш? — Калити. — А не боїшся чорноти? — Не боюсь. — Тоді присядь. Хто не подумає, присяде, повинен тікати, щоб не замазали сажею. Або: — Їду, їду калиту кусати. — А ти хто? — Я Коцюбенко. А ти? — А я Калитенко. Ти звідки? — Я з Черкас. — Чого хочеш від нас? — Калиту кусати. — Чи вмієш калиту дістати? — І вмію, і знаю, і конем білим доскакаю. — Де тобі на коні скакати, коли не вмієш сам стрибати? Ану, підстрибни!

Я, пан Калитинський, прошу пана Коцюбинського калиту кусати!
(Коцюбинський ніби іде на коцюбі).

— Добрий вечір, пане Калитинський!
— Доброго здоров'я, пане Коцюбинський!
— Куди ідете?
— Їду калиту кусати.
— А я буду по писку писати!
— А я вкушу!
— А я впишу!

(Коцюбинський намагається не сміятися і вкусити. Підходять інші).

— Добрий вечір, пане Калитинський.
— Добрий вечір, пане Коцюбинський.
— Відкіль приїхав ти?
— З Литви.
— Чому так далеко приїхав?
— Калиту кусати.
— А ти ж куснеш?
— Кусну!
— А я мазну!

Хто ще буде калиту кусати?
(«Калитинський» смішить, пробують
вкусити, Співають або говорять).

Соня (підхоплюють). Поганяйте, пане, коцюбу, розкривайте на коржа свою губу. Що за пан такий, вельможа, що коржа вкусить не може! Розкривайте ширше рота, щоб такий був як ворота!

Хлопцю, який зміг вкусити калиту, пропонують вибрати дівчину з якою вони будуть ділити калиту та пригощати інших. (Якщо претендентів декілька, то вибирають найстаршого хлопця.)

Хлопці. Дівчата, а чи не захолола вечеря в печі? Щось дуже їсти закортіло.

Господиня. Ну що ж. Не соромтеся, підходьте, дружбу з хлопцями заводьте, їжте разом калиту, на вечороньку святу

А глядачів скільки у залі!
То це теж наші готі,
І по очах бачу, теж вареничків хочуть.
Зараз, зараз скуштуєте.

Дівчата, пригощайте гостей.
(Дівчата роздають вареники)

Іра: Ой, мабуть, давайте, люди,
За гостину дякувати будем
І за те, що гарно приймали.
І за те, що смачно частували.

Олег : Нехай ваша добра хата
Буде радістю багата

І ділами, й пирогами,
І гостями, і друзями.

Настя : А ще бажаємо сили,
Щоб ніколи не хворіли,
Щоб люди поважали,
Щоб діти шанували.

Олег: Щастя, здоров'я не на один рік,
А на цілий вік!

Вчитель: Ось і ожили перед нами ігри і забави нашого народу. Тепер головне, щоб вони і надалі не пішли у забуття. Міцний наш рід, жива у ньому пам'ять про минуле. Тож бережіть цю прекрасну, невичерпну скарбницю. У ній розум, кмітливість, гумор, надія і світло завтрашнього дня. Хай у вас завжди живим вогником світяться обереги пам'яті! До нових зустрічей! До побачення! (Звучить пісня « І у вас, і в нас – хай буде гаразд»)

